



בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

**פרשת יהודה ותמר בראי המדרש**

**לפרשת וישב (על פי שיעור של ד"ר ברכי אליצור)**

עוסק בשקו ובתעניתו, ויהודה עוסק לקחת אשה, והקב"ה בורא אורו של מלך המשיח. ויהי בעת ההיא וגו', בטרם תחיל ילדה קודם עד שנולד משעבד האחרון נולד גואל ראשון ויהי בעת ההיא וגו' "

7. שמות רבה מ"ב, ג':

"לך רד... נתנדה משה ונזעף ואין רד אלא נידוי. ומהיכן אתה למד? בשעה שאחיו של יוסף מכרוהו והלכו לנחם אביהם ולא נתנחם, אמרו כל הדברים הללו עשה לנו יהודה, שאלולי בקש לא מכרנו אותו כשם שאמר לנו אל תהרגוהו ושמענו לו, אלו אמר לנו אל תמכרוהו נשמע לו, אלא אמר לנו לכו ונמכרנו לישמעאלים, ועמדו ונדוהו, שנאמר ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו, ולא היה לו לומר אלא וילך יהודה, שהיה לו ירידה מצד אחיו, ומה וירד האמור להלן נדוי אף רד האמור כאן נידוי"

8. בראשית רבה פה, ב':

"וירד יהודה מאת אחיו... אמרו בואו ונפרנס עצמינו, לשעבר היה זקוק להשיאנו נשים, עכשיו שעסוק בשקו ובתעניתו אינו דין שיהא עסוק להשיאנו נשים, אמרו ליהודה ולא את הוא הראש שלנו עמוד ופרנס עצמד, מיד וירד יהודה מאת אחיו, ולמה פתח בלשון ירידה, שהיתה ירידה לו שקבר אשתו ובניו)"

9. תנחומא וישב ט:

"זה שאמר הכתוב 'בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל' (מלאכי ב יא), מהו בגדה יהודה, כיחש יהודה... על מה כיחש? 'כי חלל יהודה קודש ה' (שם, שם), הוי בגדה יהודה, 'ובעל בת אל נכר' (שם) ... אימתי? בשעה שפירש מאחיו, שנאמר וירד יהודה"

10. בבלי פסחים נע"א:

"מאי כנעני? אילימא כנעני ממש - אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק, בא יצחק והזהיר את יעקב, ויהודה אזיל ונסיב? אלא אמר רבי שמעון בן לקיש: בת גברא תגרא, דכתיב (הושע יב) כנען בידו מאזני מרמה, ואיבעית אימא מהכא (ישעיהו כג) אשר סחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ"

1. בראשית ט"ו, י"ג:

"יָדַע תִּדַע כִּי גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה"

2. ספורנו (בראשית ל"ח א):

"ויהי בעת ההיא - באותו הזמן שנמכר יוסף למצרים בסבת עצת יהודה שאמר למכרו ולא אמר להשיבו ושכל את אביו חל על יהודה פרי מעלליו והוליד שני בני מות ונשאר שכול משניהם"

3. רש"ר הירש:

"הרי כאן סימן למתיחות או לפירוד שהתגלעו בין האחים בעקבות המעשה שנעשה ביוסף; מתיחות זו הופנתה בעיקר כלפי יהודה, שהיה כנראה רב ההשפעה שבכולם, ובהצעתו והדרכתו קרה המאורע המעציב. עונש קשה - אנחנו רואים - ירד על יהודה ומשפחתו..."

4. בראשית מ"ט, ט"ו-י':

"גֹּוֹר אָרְיָה יִהְיֶה מְטָרְךָ בְּנֵי עֲלִית פָּרַע רַבֵּץ פְּאָרְיָה וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּנוּ: לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֵק מִבְּיַן רְגְלָיו עַד כִּי יָבֵא שִׁילוֹ וְלוֹ יִקְהֶת עַמִּים"

5. בראשית רבה פה, א-ב:

"מה כתיב למעלה מן העניין והמדנים מכרו אותו אל מצרים, ויהי בעת ההיא לא היה צריך קריא למימר אלא ויוסף הורד מצרימה (בראשית לט א), ר' אלעזר אמר כדי לסמוך ירידה לירידה, ר' יוחנן אמר כדי לסמוך הכר נא (שם, לז לב) להכר נא, ר' שמואל בר נחמן אמר כדי לסמוך מעשה תמר למעשה אשת פוטיפר מה זו לשום שמים אף זו לשום שמים, דאמר ר' יהושע בן לוי רואה היית באיסטרולוגיאה שלה שעתידיה להעמיד ממנו בן ולא היתה יודעת או ממנה או מבתה"

6. בראשית רבה:

"ר' שמואל בר נחמן פתח כי אנכי ידעתי את המחשבות [אֲשֶׁר אֲנֹכִי חֹשֵׁב עֲלֵיכֶם נְאֻם ה' מַחְשְׁבוֹת שְׁלוֹם וְלֹא לְרָעָה לְתֵת לָכֶם אַחֲרֵית וְתִקְוָה (ירמיהו כט, י"א)]. שבטים היו עוסקים במכירתו של יוסף, ויעקב היה

והיו מחפין אותו, הכיר יהודה למקום ואמר אמיתת הדבר ואמר צדקה ממני ועשאו הקב"ה נשיא" 19. בבלי סנהדרין צח ע"א: "אמר רבי חמא בר חנינא: אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הלזה מישראל" 20. תנחומא וישב י"ג: "וירא שם יהודה. יש שנאף ונשכר ויש שנאף והפסיד... יש שנאף והפסיד זה זמרי, נאף ונשכר זה יהודה שממנו עמדו פרץ וחצרון שהן עתידין להעמיד לדוד ולמלך המשיח, שהוא עתיד לגאול את ישראל, ראה כמה עלילות הביא הקב"ה עד שלא העמיד מלך המשיח מיהודה, אותו שכתוב בו ונחה עליו רוח ה'"

11. בראשית רבה פה: "בת איש כנעני' בר גברא תגרא בוצינא דאתרא" – ביתו של סוחר הקישואים המקומי

12. ירושלמי סוטה א', ח': "כתוב אחד אומר וירד שמשון תמנתה וכתוב אחר אומר הנה חמיך עולה תמנתה. רב אמר שתי תימניות היו אחת של יהודה ואחת של שמשון. רבי סימון אמר תמנתה אחת היא ולמה כתב בה עליה וירידה אלא של יהודה על ידי שהיתה לשום שמים לפיכך כתיב בה עלייה ושל שמשון על ידי שלא היתה לשם שמים כתיב בה ירידה"

13. בבלי סוטה י ע"א: "א"ר אלעזר: שמשון שנתגנה בה - כתיב ביה ירידה, יהודה שנתעלה בה - כתיב ביה עליה" 14. ירושלמי כתובות י"ג, א:

"ותשב בפתח עינים – רבי חזקיה בשם רבי אחא רבי היה דורש שלשה מקרייות לשבח... ותשב בפתח עינים ואפשר כן? אפילו זונה שבזונות אינה עושה כן? אלא שתלת עיניה לפתח שכל עינים מצפות לו, אמרה לפניו רבונו של עולם אל אצא ריקם מבית זה. דבר אחר ותשב בפתח עינים שפתחה לו העינים ואמרה לו פנויה אני וטהורה אני"

15. בבלי סוטה י ע"ב: "ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה חשבה לזונה? א"ר אלעזר: שכסתה פניה בבית חמיה, דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה - זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלן? מתמר..."

16. בראשית רבה פה: "ויראה יהודה וגו'... אמר ר' יוחנן ביקש לעבור וזימן לו הקב"ה מלאך שהוא ממונה על התאוה אמר לו לאיכן אתה הולך יהודה, ומאיכן מלכים עומדים, ומאיכן גואלים עומדים? ויט אליה על כורחו שלא בטובתו"

17. שמואל ב', י"ב-ט"ז: "כי ימלאו ימיך ושכבת את אבתיך והקימתי את זרעך אחריו אשר יצא ממעיך והכינתי את ממלכתו: הוא יבנה בית לשמי וכוננתי את פסא ממלכתו עד עולם: אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והכחתי בשבט אנשים ובנגעי בני אדם: וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך: ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם"

18. שמות רבה ל', י"ט: "א"ר אלעזר ... ולמה נתן הקב"ה כתר ליהודה והלא לא לבדו הוא גבור מכל אחיו? והלא שמעון ולוי גבורים והאחרים?, אלא שדן דין אמת לתמר לכן נעשה דין העולם... כיצד? היו יצחק ויעקב יושבים שם וכל אחיו